

פרשת ויחי | עלון מס' 59

מבט לטווח ארוך

אולם העדפתם כשבת כפול נבעה מהיחס האישי של יעקב, לפיכך ויאמר יעקב, ורק אח"כ וירא ישראל...

וממשיך - שמה שיעקב הוסיף את שני בניו של יוסף לשבטים, היינו שחשש כי ברבות הימים תשתכח רחל שהיא האם העיקרית, וכשבני ישראל ילכו להשתטח על קברי אבותיהם, יגיעו רק לקבורתם של האבות במערת המכפלה, ורחל שאינה קבורה שם חלילה תשתכח, לכן יעקב רצה להעלות את יוסף שיהיה בכור לעמו, כשבניו יהיו שבת כפול, וכך להחיות את זכרה של רחל כשהוסיף לה שבת יותר מבלהה וזלפה... לכן פסוק זה נכנס בדווקא באותו מעמד שהוא מעלה את בני יוסף לדרגת השבטים...

ומדבריו נמצאנו למידיים, כי יש את יעקב שזה האדם הפרטי, עם המבט הפרטי, והעבודה האישית, ומנגד יש את ישראל, שזה המבט הרחב, המבט הכולל, המבט עם הסתכלות דורות קדימה... כשיוסף מגיע לבקר את יעקב הרי יעקב חולה וחלש... אך כשיעקב מבין את משמעות הברכה והצוואה שלו לדורות הרי 'ויתחזק ישראל'...

לכן כיעקב הוא משדרג את מעמד בני יוסף לשבטים, אך כשהוא בא לברך אותם לעתיד על הדורות הבאים הרי נסתלקה ממנו שכינה, כי ויִרְא יִשְׂרָאֵל אֶת בְּנֵי יוֹסֵף וַיֹּאמֶר מִי אֵלֶּה - הוא רואה שיש שם צאצאים שאינם ראויים לברכה...

האמת היא שניתן ללמוד מכאן לעצמינו הרי בעבודתנו ישנה שני חלקים, יש את החלק של העבודה האישית של כל אחד ואחד, בניסיונות... בקשיים... בחיזוקים... בהתמודדות האישית... זה חלק אחד... אך ישנו חלק נוסף והוא לא פחות חשוב, בהעמדת והנחלת הדרך לדורות הבאים... במבט קדימה מה אני ומעשי שיהיו כאן כלפי דורות קדימה... במבט הזה של יעקב הוא מביט על שנותיו כאן מעט ורעים היו ימי שני חיי... אבל המבט של ישראל מבט אחר לגמרי... זה מבט של יעד בחיים... זה מבט של עתיד עם ישראל...

לכל אדם יש את העבודה של היעקב שבו... המבט האישי הפנימי... ויש את המבט הרוחני של ישראל שבו... הוא חלק מאומה... הוא חלק מהכלל והוא כעת מעמיד לדורות הבאים... כשאמא מתפללת על ילדיה בהדלקת נרות זה לא רק על ילדיה... אלא גם על הדורות הבאים שיצאו בהמשך... ורואים שתפילות לפעמים משפיעים במרחק של דורות... לפעמים הנהגה משפחתית אחת של חיזוק שהאב

החל לנהוג, נשמר במסורת המשפחה לדורות עולם...

ומכאן נלמד אנו כי בכל מעשה כדי להכניס את המבט העכשווי וגם את המבט העתידי... מה תהיה ההשפעה לדורות של עמידה בניסיון של חיזוק כזה או אחר...

וַיְחִי יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם שִׁבְעַת עָשָׂר שָׁנָה... וַיִּקְרְבוּ יָמָיו וַיִּשְׂרָאֵל לְמוֹת...
בפרשת השבוע בולט מאד העניין של השינוי בין השמות של יעקב וישראל כדוגמת מה שפתחנו וכן - וַיַּגֵּד לְיַעֲקֹב וַיֹּאמֶר הִנֵּה בָנָי יוֹסֵף בָּא אֵלַי וְיִתְחַזַּק יִשְׂרָאֵל וַיֵּשֶׁב עַל הַמִּטָּה: וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל יוֹסֵף אֵל שְׂדֵי... וַיִּרְא יִשְׂרָאֵל אֶת בְּנֵי יוֹסֵף וַיֹּאמֶר מִי אֵלֶּה...

מה המשמעות בשינויים האלו, האם יש הבדל בין יעקב לבין ישראל??
דבר נוסף מצינו בברכת יעקב לבני יוסף, בתחילה יעקב מבשר ליוסף - וְעַתָּה שְׁנֵי בְנֵיךָ הַנּוֹלָדִים לְךָ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם עִד בְּאֵי אֵלַיךָ מִצְרַיִמָּה לִי הֵם אֶפְרַיִם וּמְנַשֶּׁה פְּרֹאֲוֹן וְשָׁמְעוּן יִהְיוּ לִי - יעקב משדרג את דרגתם של בני יוסף לדרגת שבטי קה ממש, שיחשבו כשאר השבטים בנחלת הארץ... ובהמשך - וַיִּרְא יִשְׂרָאֵל אֶת בְּנֵי יוֹסֵף וַיֹּאמֶר מִי אֵלֶּה מבאר רש"י - וירא ישראל את בני יוסף. בקש לברכם ונתסלקה שכינה ממנו, לפי שעתיד ריבעם ואחאב לצאת מאפרים, ויהוא ובניו ממנשה: ויאמר מי אלה. מהיכן יצאו אלו שאינם ראויין לברכה.

מה קרה שבתחילה הוא מעלה אותם לדרגת שבטים, וכשמגיע לברכם, הוא לא יכול כי יהיו להם צאצאים שאינם ראויים לברכה??
ועוד תשאל השאלה, וכי מה אכפת לך מה יהיה איתם בעוד 20 דורות, האם צאצאיהם יהיו ראויים לברכה או לא... כעת הם רוצים ברכה תברך... וכי יצחק אבינו שבא לברך אותך יעקב, הוא גם עשה כאלו חשבונות שיצאו מזרעך בעוד כמה דורות צאצאים שאינם ראויים... הרי צאצאי יוסף הם גם צאצאי יעקב...

דבר נוסף שמעורר עניין בתחילת הפרשה, יעקב משביע את יוסף שלא לקבור אותו במצרים, אלא להעלות אותו למערת המכפלה לקבורת אבות, ושם לא מוצא יעקב לנכון להתנצל ליוסף על שקבר את אמו - רחל באמצע הדרך, הרי אם כ"כ חשוב קברי אבות, מדוע לא קברת את רחל שם גם כן... רק לאחר מכן כאשר הוא משדרג את בני יוסף לדרגת השבטים אז הוא מוצא לנכון לומר ליוסף - וַאֲנִי בְּבֵאֵי מִפְּדֹן מִתָּה עָלַי רַחֵל בְּאֶרֶץ כְּנָעַן בְּדֶרֶךְ עֵבֹד כְּבָרַת אָרְץ לְבָא אֶפְרַתָּה וְאֶקְבְּרָהּ שָׁם בְּדֶרֶךְ אֶפְרַת הוּא בֵּית לָחֶם - מה הוא נזכר בדיוק כעת, להכניס את ההתנצלות הזו למה הוא קבר אותה באמצע הדרך??

הרש"ר הירש מבאר כך - וז"ל המשך העניין מורה בעליל שלא נאמרו הדברים אלא ביחס למעמד שנקבע כאן לבני יוסף בשיחה זו עד הרגע בו הוא קובע את מעמדם בעתיד הלאומי מופיע יעקב רק כיעקב, בשעה שיוסף בא אליו הרי הוא ויתחזק ישראל - כדי לראות את יוסף לא רק כבנו אלא מבחינת חשיבותו לעתיד הלאומי הקשור בעם ישראל, ומנקודת מבט זו הוא יברך את בני יוסף...

שבת שלום ומבורך

'השליחות והמשימה - שלך'...

וַיִּשְׁלַח יִשְׂרָאֵל אֶת יְמִינוֹ וַיִּשֶׁת׀ עַל רֹאשׁ אֶפְרַיִם וְהוּא הַצֶּעִיר וְאֵת שְׂמָאלוֹ עַל רֹאשׁ מְנַשֶּׁה שֶׁכָּל אֶת יָדָיו כִּי מְנַשֶּׁה הַבְּכוֹר׃

לכאורה יש בפרשתנו איזה דבר תימא הרי כל סיפור מכירת יוסף התגלגלה בעקבות כך שיעקב אהב את יוסף מכל בניו ועשה לו כתונת פסים.. הייתה פה איזו העדפה שיצרה שנהא וקנאה...

וכמו שמצינו בילקוט שמעוני - אָמַר רַב, לְעוֹלָם אֵל יִשְׁנֶה אָדָם בְּנוֹ בֵּין הַבָּנִים, שֶׁבִשְׂבִיל מִשְׁקַל שְׁנֵי סְלָעִים מִילַת שְׁהוֹסִיף יַעֲקֹב לְיוֹסֵף מִשְׁאָר בָּנָיו וְנִתְקַנְאוּ בּוֹ אֲחָיו וְנִתְגַּלְגַּל הַדְּבָר וַיְרַדוּ אֲבוֹתֵינוּ לְמִצְרַיִם.

ואילו בפרשתנו יעקב דבר ראשון משרג את שני בניו של יוסף לדרגת שבטים.. ולאחר מכן כאשר הוא מברך את בני יוסף מנשה ואפרים, הוא משכל את ידיו וכשיוסף מנסה לתקן אותו וַיֵּרָא יוֹסֵף כִּי יִשִׁית אָבִיו יָד יְמִינוֹ עַל רֹאשׁ אֶפְרַיִם וַיִּרַע בְּעֵינָיו וַיִּתְמַךְ יָד אָבִיו לְהִסִּיר אֹתָהּ מֵעַל רֹאשׁ אֶפְרַיִם עַל רֹאשׁ מְנַשֶּׁה - הרי הוא מסרב - וַיִּמָּאֵן אָבִיו וַיֹּאמֶר יָדְעִיתִי בְּנִי יָדְעִיתִי גַם הוּא יִהְיֶה לְעַם וְגַם הוּא יִגְדֵל וְאוֹלָם אֲחִיו הַקָּטָן יִגְדֵל מִמֶּנּוּ וְזָרְעוֹ יִהְיֶה מְלֵא הַגּוֹיִם... ואת זה הוא אומר לו בפני הבנים... וזה לא מובן... שוב פעם להעדיף ילד על פני אחיו??

ובהמשך - יעקב קורא לבניו לברך אותם לפני הסתלקותו... ואז הוא מתחיל עם ראובן ונותן לו הערות על מה שהוא עשה... ומסביר לו מה הוא הפסיד בגלל הפחז... לאחר מכן שמעון ולוי מקבלים את שלהם... יהודה כבר רצה לברוח כותב רש"י - יהודה אתה יודוך אחיך. לפי שהוכיח את הראשונים בקנטורים, התחיל יהודה לסוג לאחוריו) שלא יוכיחנו על מעשה תמר) וקראו יעקב בדברי רצוי, יהודה לא אתה כמותם... ואז הוא משנה את השפה - ומתחיל לברך אותם... ולאחריו שאר האחים מקבלים ברכות זה מקבל הרבה וההוא מקבל קצת... לאחד פסוק אחד והשני ארבעה פסוקים.. רגע מה הולך פה... האם לא ראינו מה גורם ההפליה בין האחים.. מה קורה כשמקדימים אח אחד לשאר... למה לעשות את זה???

והנראה לומר בזה - בתחילה האחים קנאו ביוסף, ולפי המבואר שם, הרי הם חשבו כי יעקב הולך להעדיף אותו בין שאר האחים, שהוא יהיה הממשיך, כמו שיצחק העדיף את יעקב על פני עשו, ואברהם העדיף את יצחק על פני ישמעאל, אך לאחר שמכרו את יוסף ועברו שנים ארוכות, והם מתאחדים איתו במצרים, ורואים כי החלום שלו התגשם, הייתה פה הבנה עמוקה כי בעצם כל שבט יש לו שליחות אחרת... לכל אחד יש יעד אחר... מטרה אחרת... ולכן אין בעצם מה לקנאות אין לך מה להרגיש רע... לו יש דרך אחת ולי יש דרך אחרת... לעומת יוסף שלא היה

חי עם האחים... הוא זכר מה קרה לו עצמו כשאביו העדיף אותו על פני שאר האחים, ולכן הוא ניסה לתקן את ידי יעקב שלא יהיו מסוכלות... אבל יעקב אמר לו אני יודע מי הבכור... אך לקטן יש שליחות יותר גדולה מאשר לבכור... וזה לא ירידה בדרגה ולא השפלה.. וכמו שמבאר רש"י - ידעתי בני ידעתי. שהוא הבכור גם הוא יהיה לעם. ויגדל, שעתידי גדעון לצאת ממנו, שהקב"ה עושה נס על ידו: ואולם אחיו הקטן יגדל ממנו. שעתידי יהושע לצאת ממנו, שינחיל את הארץ וילמד תורה לישראל וזרעו יהיה מלא הגוים. כל העולם יתמלא בצאת שמעו ושמו, כשיעמיד חמה בגבעון וירח בעמק אילון...

מאפרים הקטן צפוי לצאת יהושע שיש לו שליחות אחרת... לעומת מנשה הגדול שיצא ממנו גדעון שהקב"ה עושה נס על ידו.. אבל יש לו שליחות אחרת...

האמת שהסיבה שאדם מקנא, היא בגלל ההשוואה שהוא עושה אל מול הנוכח מולו... אדם לא מקנא בביל גייטס שהוא עשיר העולם... כי הוא לא נמצא במושגים שלו.. דווקא כשאדם נמצא מול סביבתו... במקום מגוריו... במקום עבודתו... והוא רואה שפלוני מוצלח... אלמוני מצליח... פלמוני עשיר... ודרמוני אדם חשוב... הוא מתחיל לשאול את עצמו איפה אני טעיתי שאני לא כזה.. מה אני יכול לעשות אחרת שלא עשיתי בכדי גם להיות ככה מוצלח ומצליח... ההשוואה הזו יוצרת משקעים.. יוצרת קנאה, שמביאה גם לידי שנהא אפי' שההוא לא עשה לך מאומה...

ויעקב ניסה להנחיל את המשמעות הזו לכל אורך הדרך, זה שהוא העדיף את רחל על פני לאה... ואת יוסף על פני האחים... ואת אפרים לפני מנשה.. הוא ניסה להעביר מסר לכל אחד יש תפקיד שונה.. לכל אחד מסלול שונה... לכל אחד עבודת חיים שונה... אין לך מה לקנאות בשני... יוסף צריך לצאת מלך... אפרים יהיה יותר גדול ממנשה... יהודה הוא בבחינת מלכות, וכו'... ויעקב אף מסיים את המסר החינוכי הזה לדורות עולם - שכל בית בישראל צריך לשרש את זה בפני כל הילדים - וַיְבָרְכֶם בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר בְּךָ יִבְרַךְ יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר יִשְׁמַךְ אֱלֹהִים כְּאֶפְרַיִם וְכַמְנַשֶּׁה וַיִּשֶׂם אֶת אֶפְרַיִם לְפָנָיו מְנַשֶּׁה... - 'בך יברך ישראל' - כל אבא שהוא מברך את ילדיו צריך להקדים את אפרים למנשה... אתה יודע למה?? בכדי שתסביר לילדים, ותחנך אותם שלכל אחד יש את השליחות שלו, וכל אחד צריך לתקן את מה שהוא צריך לתקן... כל אחד והיעד שלו... והיעד לא נמדד לפי השני, אלא רק לפי עצמך בלבד... כשחיים כך - לא מקנאים... כשחיים כך, לא פוזלים לצלחת של השני, אלא מביטים בצלחת שלך.. בפנימיות שלך... באני האמיתי שלך...